

rant els anys del franquisme. Va ser suspesa diverses vegades, **Fraga** no deixava passar oportunitat per tancar la revista i posar multes. Vergés resistia. En un escrit al seu fill que estudiava a Anglaterra, li diu: «Ja pots veure com *Destino* seguim perseguits, però cada dia venem més. És un joc perillós, inevitable donada la nostra història liberal».

Comença, a part de la revista, també com a editor. L'any 1942 crea Editorial Destino, que seria durant molts anys una referència obligada; seguidament crea el Premi Nadal i més tard el Josep Pla. Entre moltes altres obres, publica la *Història de la Segona República*. També fundaria la llibreria Àncora y Delfín, un important punt de reunió de l'època.

Per a mi, és difícil deslligar la figura de Vergés de la de Josep Pla. Pla tenia amics, coneguts i saludats, però apart del seu germà Pere, en molts aspectes, de la única persona que es refiava era de Vergés. Recordo com va haver-hi un intent –sense èxit– de publicar les obres completes com eren els llibrets petits de la Selecta. Després d'algunes ofertes alternatives, la seriositat i coneixement del món editorial de Vergés va fer que decidís amb ell la publicació de les obres completes, que han sigut tot un èxit. Això sí, va exigir que fossin volums com els de «La Pléiade» i amb cobertes vermelles. Ho justificava dient que les biblioteques eren fosques i interessava un color vermell viu, que les fes més agradables. Solament per aquesta edició, Vergés mereixeria ja un reconeixement ampli.

Hi ha un aspecte de la relació entre ells dos que sovint m'agrada recordar. Era quan, un dia concret de la setmana, lligat amb la tirada de la revista, Pla baixava des del mas a Palafrugell amb l'article del *Calendario sin fechas* i el portava a l'ordinari (com deia ell) anomenat **Facundo** i ell li tornava un sobre de Vergés, amb l'import del escrit i petites notes sobres qüestions variades. Era una espècie de valisa, que segurament s'ha per-

RECORDS

Frederic Suñer

EXALCALDE DE PALAFRUGELL I AMIC PERSONAL DE JOSEP VERGÉS I MATAS

JOSEP VERGÉS I MATAS, TOT UN SENYOR

dut i seria interessant conèixer.

Sobre aquest punt –la col·laboració a *Destino*– recordo com un cop vaig assistir a una reunió amb Pla i **Quintà** a La Gavina de S'Agaró, una trobada on també hi havia el director d'un diari barceloní (*La Vanguardia*). Aquest va demanar-li que l'escrit setmanal de *Destino*, el fes per ells. L'interessat no va contestar, però de tornada va dir-nos ben clar que en aquest món, en l'única persona en qui confiava era en Vergés.

Però aquest es va jubilar i sense ell la revista acabà malament. La direcció de **Porcel** i les intervencions de **Pujol** varen portar un batibull. Esdevingueren les discussions sobre un article sobre la revolució dels clavells, que portà el cessament de la col·laboració de Pla. Repetia: «Digueu-li a Pujol que a Espanya no hi ha suecs».

Un cop jubilat, va comprar un mas a Pontós. El 1975, Vergés i la seva esposa acompanyen els aleshores Prínceps d'Espanya a visitar Pla a Llofríu. Pla va els tornar la visita a Madrid i els va regalar les seves obres completes per a la biblioteca de La Zarzuela.

El 1977 s'inicia l'Any Pla. En certa manera

fou una novetat que fins aleshores no s'havia fet. Bàsicament consistia a recordar l'escriptor en complir-se els cent anys del seu naixement, una activitat que després ha estat copiada a bastament per commemorar la gran majoria d'aniversaris d'escriptors. La col·laboració de Vergés en les diferents activitats de l'any fou total, i fins i tot algunes de les reunions preparatòries es van fer a Pontós.

Al seu final, el govern espanyol va concedir a Vergés la Gran Creu d'Alfons X el Savi. L'acte solemne d'imposició es va celebrar a Madrid en una sala de la Biblioteca Nacional, un fet que va contrastar amb l'actitud del Govern de la Generalitat. Com a mínim, Vergés es mereixia que li concedissin la Creu de Sant Jordi per la feina tan important per al país que va fer. Aquesta reconeixement s'ha donat a bastament a molta gent, i fins i tot se n'ha retirat una. No revelo cap secret si dic que en el fons això està relacionat amb els problemes entre Pujol i Pla en l'etapa final de *Destino*.

També un grup d'amics de l'editor, coincidint amb la finalització de l'Any Pla, vam organitzar-li un homenatge: un acte per a una persona sense la qual probablement el ressò de l'any i de l'escriptor no hauria estat el mateix. Es va fer en un lloc tan lligat a ambdós com el Motel Empordà i va comptar amb molta assistència. I també lligant-ho amb el que he esmentat abans, en aquest homenatge tampoc no va haver-hi cap representant de la Generalitat.

Temo que perduda en detalls, no quedi prou clara la figura de Vergés com una persona honesta i treballadora. A la feina era sempre el primer i en sortia el darrer. Ell es definia com a conservador, liberal, catalanista i monàrquic. Reservat i zelós de la seva intimitat, deia que no escriuria les memòries. I acaba puntualitzant: «No m'agrada parlar de mi. O hauria de dir veritats d'alguna gent i no interessarien a ningú». Tot un senyor.

1984

ORWELL ARRIBA AL PAÍS PER PALAFRUGELL

L'olfacte literari que va publicar la primera traducció de «1984» de George Orwell

► Avui el Gran Germà és un «reality show» per aspirants al paper cuixé de baixa estofa, però va haver-hi un temps en què aquest només apareixia en pàgines relligades amb fil i sota tapa dura. Aquests eren els dies de Josep Vergés, que amb *Destino* va publicar per primera vegada al país una traducció del 1984 de George Orwell, una faula apocalíptica que tot i no haver-se complert fins a crear una Policia del Pensament o un partit únic, sí que ha estat revisitada a les darreries del segle XX. Vídeovigilància, manipulacions de la memòria històrica i la permanent creació de conflictes bèl·lics són només alguns dels temes que han ressorgit d'aquella ficció pels seus ecos dins el sistema postmodern.

Però al marge de consideracions ètiques i polítiques, qui va aconseguir

dur a Espanya l'obra magna d'Orwell, i només dos anys després de la seva publicació, va ser l'astut editor de *Destino*. Era a l'abril de 1952, dins la col·lecció «Àncora y Delfín» i traduïda per Rafael Vázquez Zamora. El 3 de gener de 1984, J. V. Gay recordava a *Los Sitios* que a la seva època d'estudiant el va poder adquirir per només 32 pessetes a la madrilenya Cuesta de Moyano; un exemplar nou costava una mica més del doble.

No deixa de ser sorprenent que en aquell moment l'obra no tingués excessius problemes amb la censura; dins la mentalitat franquista, el Gran Germà era fàcilment assimilable amb la vigilància stalinista i el poder únic del Kremlin. En canvi, Vergés no ho va tenir tan fàcil per publicar *Rebel·lió a la granja*, que va haver d'esperar fins a 21 anys de la seva publicació per a llegir-se en castellà. En l'edició traduïda per Rafael Abella, però, hi havia un petit regal per compensar el retard: un pròleg del mateix Orwell, *La llibertat de premsa*, que demostra que no només a 1984 va ser un visionari.

El fill de Vergés va recollir en un llibre tant la censura franquista a «Destino» com l'oblit institucional al seu pare

L'editor i Josep Pla van recórrer camins semblants, a partir de la paradoxa de parlar de catalanitat en castellà

que el mateix Vergés havia afirmat que no les escriuria mai, recull les persecucions que va patir *Destino*, però també l'oblit institucional a un dels principals editors catalans del segle XX.

Al seu enterrament, el juliol de 2001, hi van assistir els editors d'Anagrama, Quaderns Crema, Edicions 62 o Vicens Vives; escriptors com Teresa Pàmies o Robert Saladrigas; i en van glossar la figura moltes personalitats del món de la cultura. També hi assistiria el conseller de Cultura Jordi Vilajoana, però la Generalitat no va emetre cap comunicat de condol per la mort de l'editor. Tampoc li va atorgar mai la Creu de Sant Jordi, un fet lamentat en nombroses ocasions des del seu entorn.

Ell mateix va ser impulsor de l'any Pla el 1977, en el centenari del naixement de l'escriptor. I avui, en el seu propi centenari, és de justícia recordar la carrera d'un palafrugellenc tenaç que va dur a les llibreries del país un ventall tan ric de plomes catalanes i espanyoles.

que «tothom creu el que diu *Destino*, però ningú fa cas de les mentides marxistes». El fill de Vergés publicaria el 2007 *Un país tan desgraciat. Memòria compartida amb l'editor de Destino*, referint-se a la publicació com «la revista liberal que editava el meu pare durant el despotisme del general Franco», «la revista catalana escrita en l'idioma obligatori, el castellà». El llibre, una mena de memòries atès

DIARI DE GIRONA

ADRIÀ